

Magyar irodalom

helyi tanterv

Érvényes: 2023.09.01-től az 5-8. évfolyam számára

A tantárgy helyi tantervét kidolgozta:

5-6. évfolyam: Balog Csilla, Csengeri Kinga, Harnóczy Hajnalka

7-8. évfolyam: Rontó Luca

Kiskunhalas, 2023.10.30.

.....
szakos tanár

A tantárgy helyi tantervét véleményezte, a nevelőtestület számára elfogadásra javasolta:

Kiskunhalas, 2023.11.06.

.....
Szabó Ferenc
intézményvezető

Jóváhagyta:

Kiskunhalas, 2023.

.....
fenntartó

Tartalomjegyzék

BEVEZETÉS	4
5. ÉVFOLYAM	8
CSALÁD, OTTHON, NEMZET – KISEPIKAI (MESE, MONDA, MÍTOSZ) ÉS LÍRAI ALKOTÁSOK – 20 ÓRA	8
PETŐFI SÁNDOR: JÁNOS VITÉZ – 20 ÓRA.....	9
SZÜLŐFÖLD, TÁJ – 10 ÓRA	10
PRÓZAI NAGYEPIKA – MOLNÁR FERENC: A PÁL UTCAI FIÚK – 12 ÓRA	10
EGY SZABADON VÁLASZTOTT MAGYAR MESE- VAGY IFJÚSÁGI REGÉNY ELEMZÉSE – 8 ÓRA	11
6. ÉVFOLYAM	13
HŐSÖK AZ IRODALOMBAN – 12 ÓRA	13
ARANY JÁNOS: TOLDI – 20 ÓRA	13
SZERETET, HAZASZERETET, SZERELEM – 14 ÓRA.....	14
PRÓZAI NAGYEPIKA – GÁRDONYI GÉZA: EGRI CSILLAGOK – 14 ÓRA	15
EGY SZABADON VÁLASZTOTT VILÁGIRODALMI IFJÚSÁGI REGÉNY – 10 ÓRA	16
7. ÉVFOLYAM	17
I. KOROK ÉS PORTRÉK – 64 ÓRA	17
A) <i>A középkor - 4 óra</i>	18
B) <i>Reneszánsz, humanizmus, reformáció - 14 óra</i>	18
C) <i>Irodalmunk a 17–18. században - 6 óra</i>	18
D) - E) <i>Klasszicizmus és romantika - 40 óra</i>	19
II. MAGYAR VAGY VILÁGIRODALMI IFJÚSÁGI REGÉNY – 6 ÓRA	20
8. ÉVFOLYAM	21
III. KÁRPÁT-MEDENCEI IRODALMUNK A 20. SZÁZAD ELSŐ FELÉBEN – 36 ÓRA	21
A) <i>Líra a 20. század első felének magyar irodalmában - 22 óra</i>	22
B) <i>Epika a 20. század első felének magyar irodalmában - 12 óra</i>	22
C) <i>„Vérző Magyarország”- Trianon- 2 óra</i>	22
IV. KÁRPÁT-MEDENCEI IRODALMUNK A 20. SZÁZAD MÁSODIK FELÉBEN - 24 ÓRA.....	23
A) <i>Líra a 20. század második felének magyar irodalmában - 18 óra</i>	23
B) <i>Epika a 20. század második felének magyar irodalmában - 4 óra</i>	23
C) <i>Dráma a 20. század második felének magyar irodalmában - 2 óra</i>	24
V. A 20. SZÁZADI TÖRTÉNELEM AZ IRODALOMBAN - 6 ÓRA	24
VI. SZÓRAKOZTATÓ IRODALOM - 4 ÓRA	25

Bevezetés

ÁLTALÁNOS MEGJEGYZÉSEK

Egy nemzet megmaradásának alapja, de fennmaradásának, jövőjének is a záloga a kultúrája, az anyanyelve. Kultúránk, benne irodalmunk magyarul született meg, és ezen a nyelven formálódik tovább.

Az anyanyelven megszülető irodalom alkotói és hallgatói olyan olvasói hagyományt, kultúrát teremtenek, amely megerősíti egy közösség tagjainak az identitását. A magyar nyelv és irodalom tantárgy is a Kárpát-medencei magyarság irodalmát, szellemi örökségét egységesen és egységben kezeli.

A magyar nyelv és irodalom tantárgynak kitüntetett szerepe van: gondolkodni tanít, ismereteket ad át, szellemi, erkölcsi örökséget hagyományoz. Ezek olvasása, tanítása személyiséget formál, fejleszti a szépérzékét, az ítélőképességet, az erkölcsi érzékenységet. A magyar nyelv és irodalom tanításának nemcsak a műveltségátadás, a kompetenciafejlesztés, hanem az érzelmi nevelés is a célja.

A képzési szakasz feladata, hogy a tanulókat felkészítse az érettségire, tegye lehetővé – megfelelő ismeret, műveltség átadásával, a tanulói kompetenciák fejlesztésével – a sikeres továbbtanulást, a társadalomba való beilleszkedést. Érett, gondolkodó, ép erkölcsi érzékkel rendelkező, kiegyensúlyozott felnőttekként kerüljenek ki a közoktatásból.

A magyar nyelv és az irodalom tantárgy fejlesztési céljai jórészt összehangolhatók: az alaptantervben meghatározott hat fő fejlesztési területből (szövegértés; szövegalkotás; olvasóvá nevelés; mérlegelő gondolkodás, véleményalkotás; anyanyelvi kultúra, anyanyelvi ismeretek; irodalmi kultúra, irodalmi ismeretek) négy mindkét tantárgy keretében fejleszthető. Minden nyelvtanóra kiemelt feladata a szövegértés és a szövegalkotás tanítása.

- Kiemelt cél a gondolkodni tanítás, kíváncsiságuk, alkotókedvük megtartásával és az olvasó emberré való nevelés.
- Alakuljon ki a diákokban az önfejlesztés igénye. Ennek alapja az önvizsgálaton alapuló magatartás és gondolkodás fejlesztése. Az irodalmi szövegek sokfélesége biztosítja, hogy olyan esztétikai, morális, lélektani, társadalmi kérdésekkel szembesüljenek a tanulók, amelyekben felismerik önmagukat, saját gondolataikat.
- Cél, hogy a tanulók rendelkezzenek az irodalmi művek értelmezéséhez szükséges elemzési stratégiákkal. A művek tartalmi összefoglalásán túl vállalkozzanak önálló értelmezés kialakítására.
- Az irodalmi szövegek megértéséhez elengedhetetlen, hogy a diákok rendelkezzenek megfelelő művészettörténeti, műfajttörténeti, irodalomelméleti, -történeti ismeretekkel.
- Vegyék észre a különböző korok szerzői, művei között kialakuló párbeszédet, az irodalom vándortémáit és motívumait, értsék meg azok jelentésváltozását.

Az órakeret minimum 80%-át a törzsanyagra kell fordítani. A törzsanyag órai feldolgozása kötelező.

Az órakeret 20%-át a szaktanár választása alapján a tananyagok mélyebb, sokszínűbb tanítására, ismétlésre, gyakorlásra vagy a tanórán kívüli tudásszerzésre (múzeumlátogatás, színházi előadás megtekintése, előadó meghívása), kompetenciafejlesztésre, projekt munkák megalkotására lehet felhasználni. A választást segítő javaslatok a részletesen szabályozott kötelező törzsanyag mellett találhatóak.

Ha a szaktanár úgy ítéli meg, hogy az órakeret 100%-át a törzsanyag tanítására kell fordítania, lemondhat a választás lehetőségéről.

A törzsanyagot jelentő témákra, művekre, tevékenységekre szánt órák nem vonhatók össze a szabadon választott témák, művek értelmezésére szánt órákkal. Az ajánlott, illetve választott témákra szánt órakeretet a pedagógus akkor használhatja fel, ha a törzsanyagot már feldolgozta a diákokkal.

A szövegek kiválasztásakor is ez a két elv érvényesül a magyar nyelv és az irodalom tanításában is: a törzsanyag témái és művei, a hozzájuk kapcsolódó választható témák, művek, illetve a szabadon választható témák, művek.

https://www.oktatas.hu/koznevelés/kerettantervek/2020_nat/kerettanterv_gimn_9_12_evf

https://www.oktatas.hu/koznevelés/kerettantervek/2020_nat/kerettanterv_alt_isk_5_8

A TANTÁRGY ÓRAKERETE:

<i>Évfolyam</i>	<i>Heti órakeret</i>	<i>Éves órakeret</i>
5.	2	70
6.	2	70
7.	2	70
8.	2	70

A TÉMAKÖRÖK ÓRASZÁMA ÉVFOLYAMONKÉNT

Témakör neve	KTT 5-6.	5.	6.	KTT 7-8.	7.	8.
Család, otthon, nemzet	18	20	0			
Petőfi Sándor: János vitéz	14	20	0			
Szülőföld, táj	8	10	0			
Prózai nagyepika – ifjúsági regény 1. Molnár Ferenc: A Pál utcai fiúk	10	12	0			
Egy szabadon választott meseregény elemzése	4	8	0			
Hősök az irodalomban	10	0	12			
Arany János: Toldi	16	0	20			
Szeretet, hazaszeretet, szerelem	11	0	14			
Prózai nagyepika – ifjúsági regény 2. - Gárdonyi Géza: Egri csillagok	12	0	14			
Szabadon választott világirodalmi ifjú- sági regény	5	0	10			
I. Korok és portrék, ebből:				50	62	0
A) A középkor				3	4	0
B) Reneszánsz, humanizmus, re- formáció				11	14	0
C) Irodalmunk a 17–18. század- ban				4	6	0
D)-E) Klasszicizmus és romantika				32	38	0
II. Magyar vagy világirodalmi ifjú- sági regény				4	8	0

III. Kárpát-medencei irodalmunk a 20. század első felében, ebből:				27	0	37
A) Líra a 20. század első felének magyar irodalmában				14	0	23
B) Epika a 20. század első felének magyar irodalmában				11	0	12
C) „Vérző Magyarország” - Trianon				2	0	2
IV. Kárpát-medencei irodalmunk a 20. század első felében, ebből:				18	0	24
A) Líra a 20. század második felének magyar irodalmában				12	0	18
B) Epika a 20. század második felének magyar irodalmában				4	0	4
C) Dráma a 20. század második felének magyar irodalmában				2	0	2
V. A 20. századi történelem az irodalomban (II. világháború, holokauszt, romaholokauszt, a kommunista diktatúra áldozatai, 1956)				6	0	6
VI. Szórakoztató irodalom				3	0	3
Szabadon felhasználható órák (órakeret maximum 20%-a) az intézmény saját döntése alapján, felzárkóztatásra, elmélyítésre, tehetséggondozásra, illetve a tanár által választott alkotók, művek tanítására évfolyamonként 14-14 óra	28	0	0	28	0	0
Összes óraszám:	136	70	70	136	70	70

TANKÖNYVEK, SEGÉDESZKÖZÖK

- Az adott évfolyamon használt tankönyvek és segédeszközök jegyzékét az adott évfolyam aktuális tanmenete tartalmazza.

ÉRTÉKELÉS

- Az értékelés szempontjairól és módjáról a Pedagógiai program ad részletes tájékoztatást: <https://szilady.net/gimnaziumrol/irattar>

TEVÉKENYSÉGEK:

Az alábbi tevékenységi formákból a szaktanár szabadon választhat egy témakör tanításán belül:

- frontális osztálymunka, egyéni munka, pármunka, csoportmunka, prezentációkészítés, listakészítés, rövid esszé, elemző dolgozat, összehasonlítás, megbeszélés, vita, érvelés, reflektálás, ppt-s bemutató, projektmunka

A TANTÁRGGYAL KAPCSOLATOS PEDAGÓGIAI SZERVEZÉSI MEGJEGYZÉSEK:

A református többlet megjelölt tartalmi javaslatok. A tanár szabadon dönt. Élhet vele, más választhat, elhagyhatja az adott helyzetnek megfelelően. Ezt tanmenetében feltünteti.

5. évfolyam

Család, otthon, nemzet – kisepikai (mese, monda, mítosz) és lírai alkotások – 20 óra

TANANYAGTARTALMAK

TÖRZSANYAG (óraszám 80%-a)	AJÁNLOTT MŰVEK
Weöres Sándor: Ó, ha cinke volnék – memoriter	Nemes Nagy Ágnes: Bors néni könyve - részletek
Petőfi Sándor: Egy estém otthon Füstbe ment terv Magyar vagyok	Móra: Csalóka Péter Petőfi Sándor: Arany Lacinak
Arany János: Családi kör – memoriter (részlet)	Ágh István: Virágosat álmodtam
Kányádi Sándor: Nagyanyó-kenyér	Kányádi Sándor: Befagyott a Nyárád
Fehérlófia	
Az égig érő fa (magyar népmese)	Tündérszép Ilona és Árgyélus
Arany János: Rege a csodaszarvasról – memoriter (részlet)	Attila földje (népmese)
Görög mítosz: Daidalosz és Ikarosz	
Bibliai történetek A világ teremtése Noé, Jézus születése, A betlehemi királyok	Az Édenkert története József Attila: Betlehemi királyok Jókai Mór: Melyiket a kilenc közül? Dávid és Góliát, további bibliai történetek

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A családi és baráti kapcsolatok sokféleségének megismerése irodalmi szövegek által
- Különböző korokban keletkezett, különböző műfajú szövegek tematikus rokonságának, problémafelvetéseinek tanulmányozása
- A korábban megismert műfajokhoz (pl. mese, monda) kapcsolódó elemzési szempontok alkalmazása hasonló témájú szövegekben
- Személyes vélemény megfogalmazása a szövegekben felvetett problémákról, azok személyes élethelyzethez kapcsolása.
- A mesék résztémakör zárásaként a tanulók részt vesznek a népmesemű alkalmából szervezett témanapon.

FOGALMAK

- *népmese, mese, mesealak, meseformálás, meseszám, kaland, motívum, monda, rege, mítosz, valamint a témakörhöz választott szövegek elemzéséhez kapcsolódó fogalmak: hagyomány, nemzeti hagyomány, nemzeti kultúra, hazaszeretet, eredetmonda, dal, életkép, idill, lírai én*

TANTÁRGYKÖZI INTEGRÁCIÓ

- Történelem és állampolgári ismeretek:
  - Egyes szövegek történelmi háttérének megismerése. (Pl. A Családi kör kapcsán az 1848–1849-es szabadságharc kimenetelének ismerete.)
  - A görög mitológia történelmi vonatkozásai.
- Hittan:
  - A Biblia részeinek, történeteinek ismerete.
- Hon- és népismeret:
  - A paraszti kultúra jellegzetességei, öltözködés, szokások, hagyományok, parasztház.
- Vizuális kultúra:
  - Illusztráció készítése az olvasott szövegekhez.
- Matematika:
  - A számok jelentősége a mesékben.

Petőfi Sándor: János vitéz – 20 óra

TANANYAGTARTALOM

Petőfi Sándor: János vitéz – **memoriter (részletek)**

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A mű szövegének közös órai feldolgozása
- A mű cselekményének megismerése, fő fordulópontjainak értelmezése
- A költői szöveg részletének és más médiumbeli megjelenítésének (rajzfilm, színmű, illusztráció stb.) összehasonlítása
- A szöveg néhány részletében a poétikai eszközök felismerése, szerepük értelmezése: verselés, szóképek, alakzatok
- Alapvető verstani és műfaji fogalmak megismerése, alkalmazása a mű bemutatásakor.
- A témakör zárásaként a tanult ismeretanyag alkalmazása a kiskőrösi János Vitéz Látogatóközpontban tett tanulmányi kirándulás során.

FOGALMAK

- *verses epika, elbeszélő költemény; ütemhangsúlyos verselés, verssor; felező tizenkettes, párosrím; hasonlat, metafora, megszemélyesítés; párhuzam, ellentét*

TANTÁRGYKÖZI INTEGRÁCIÓ

- Vizuális kultúra:
  - Reflektálás irodalmi, zenei, filmes élményekre.
- Hon- és népismeret:
  - A paraszti kultúra jellegzetességei, öltözködés, szokások, hagyományok, parasztház.
- Természetismeret:
  - Az Alföld tájegység jellegzetességei, Európa, a szövegben megjelenő országai.

Szülőföld, táj – 10 óra

TANANYAGTARTALOM

TÖRZSANYAG	AJÁNLOTT MŰVEK
Petőfi Sándor: Szülőföldemen	Petőfi Sándor: Távolból Ady Endre: Föl-földobott kő
Petőfi Sándor: Az alföld	
Petőfi Sándor: Úti levelek (részlet)	
Nagy László: Balatonparton	
Weöres Sándor: Tájékp	

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A tájhoz, környezethez fűződő érzéseket, gondolatokat kifejező szövegek megértése, összehasonlítása
- A táj- és környezetfestés eszközeiként szolgáló nyelvi formák megfigyelése lírai és prózai szövegekben
- A nyelv változó természetének megfigyelése különböző példák alapján
- A különböző korszakokban született szövegek nyelvi eltéréseinek összevetése
- Az irodalmi szövegek keletkezéséhez, megértéséhez, tartalmához kapcsolódó földrajzi kérdések megbeszélése
- A szövegek összevetése a keletkezésükhöz, megértésükhöz, tartalmukhoz kapcsolódó valós helyszínek különböző korokból származó képi ábrázolásaival
- Irodalmi atlasz vagy térkép használata
- A szövegek vizuális értését erősítő ábrák, illusztrációk készítése különböző technikákkal
- Kiseb projekt munkák, a szövegekhez kapcsolódó közös kutatási feladatok elvégzése

FOGALMAK

- *hagyomány, napló, személyesség, tájleírás, téma, útleírás*

TANTÁRGYKÖZI INTEGRÁCIÓ

- Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:
  - Ósi hiedelmek és mítoszok.
- Vizuális kultúra:
  - Szövegek látása, képi megjelenítése.
- Természetismeret:
  - Rendszer és környezete. Magyarország és a Kárpát-medence tájai, tájegységei.

Prózai nagyepika – Molnár Ferenc: A Pál utcai fiúk – 12 óra

TANANYAGTARTALOM

Molnár Ferenc: A Pál utcai fiúk

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Otthoni olvasás és közös órai szövegfeldolgozás: nagyobb szövegegység áttekintő megértése és egyes szövegrészletek részletes megfigyelése
- A cselekményben megjelenő élethelyzetek, erkölcsi konfliktusok azonosítása, véleményalkotás

- A cselekmény főbb fordulópontjainak felismerése
- Egyes szereplők jellemzése
- Főbb helyszínek, térbeli viszonyok azonosítása
- A cselekmény és térszerkezet vizuális megjelenítése analóg vagy digitális médiumban

FOGALMAK

- *Az epikai mű szerkezete: előkészítés, cselekmény, fordulat, bonyodalom, tetőpont, megoldás, végkifejlet, helyszín, főszereplő, mellékszereplő*

TANTÁRGYKÖZI INTEGRÁCIÓ

- Dráma, ének-zene:
  - A regény színpadi (zenés) feldolgozásának megismerése.
- Vizuális kultúra:
  - Illusztrációk készítése a regény cselekményéhez. Budapest historikus építészete és szobrászata Molnár Ferenc korában.
- Erkölcstan:
  - Önbecsülés, közösséghez tartozás.
- Informatika:
  - Könyvtárhasználat.

Egy szabadon választott magyar mese- vagy ifjúsági regény elemzése – 8 óra

TANANYAGTARTALOM

- Móra Ferenc: Csilicsali Csalavári Csalavér
  - Szabó Magda: Tündér Lala
  - Fekete István: A koppányi aga testamentuma
  - Fekete István: Bogáncs
- (Egy kiválasztása kötelező.)

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Otthoni olvasás és közös órai szövegfeldolgozás: nagyobb szövegegység áttekintő megértése, és egyes szövegrészeket részletes megfigyelése
- A cselekményben megjelenő élethelyzetek, erkölcsi konfliktusok azonosítása, véleményalkotás
- A cselekmény főbb fordulópontjainak felismerése
- Egyes szereplők jellemzése
- Főbb helyszínek, térbeli viszonyok azonosítása
- A cselekmény és térszerkezet vizuális megjelenítése analóg vagy digitális médiumban

FOGALMAK

- *próbatétel, ismétlődő motívum, időmértékes verselés, vándortéma; daktilus, spondeus, hexameter; epigramma, ballada, vígballada, népballada, műballada, balladai homály, kihagyás*

TANTÁRGYKÖZI INTEGRÁCIÓ

- Vizuális kultúra:

- Illusztrációk, pl. képregény készítése a regény cselekményéhez.

6. évfolyam

Hősök az irodalomban – 12 óra

TANANYAGTARTALOM

TÖRZSANYAG	AJÁNLOTT MŰVEK
Arany János: Mátyás anyja	Szimónidész: A thermopülei hő- sök sírfelirata
Arany János: A walesi bárdok - memoriter (részlet)	
Beckó vára vagy Csörsz árka	
Szent László legendája vagy Lehel kürtje	
Kittenberger Kálmán: Oroszlánvadászataimból (részlet) vagy Széchenyi Zsigmond: Csui (részlet)	
Torna vára (Felvidék) vagy Tordai hasadék (Erdély) vagy A Lendvai vár (Muravidék) vagy délvidéki Mátyás-mondák	
Fazekas Mihály: Lúdas Matyi	

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Az olvasott szöveg szereplőiről, a megjelenített élethelyzetekről szóban és írásban véleményt fogalmaz meg.
- A hősiesség különböző példáit kifejező szövegek megértése és összehasonlítása.
- A különböző korokban és műfajokban megjelenő témák nyelvi formáinak elkülönítése.
- A különböző korszakokban született szövegek nyelvi eltéréseinek összevetése.
- Az irodalmi szövegek keletkezéséhez, megértéséhez, tartalmához kapcsolódó történelmi, földrajzi kérdések megbeszélése.
- Irodalmi atlasz vagy térkép használata.
- Kisebb projektmunkák, a szövegekhez kapcsolódó közös kutatási feladatok elvégzése.

FOGALMAK

- *próbatétel, ismétlődő motívum, időmértékes verselés, vándortéma; daktilus, spondeus, hexameter; epigramma, ballada, vígballada, népballada, műballada, balladai homály, kihagyás*

TANTÁRGYKÖZI INTEGRÁCIÓ

- Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:
  - A magyar nép eredete és vándorlása.
- Vizuális kultúra:
  - A honfoglaláskori művészet, illusztráció készítése a művekhez.
- Természetismeret:
  - Ember és természet kölcsönhatása.

Arany János: Toldi – 20 óra

TANANYAGTARTALOM

Arany János: Toldi – **memoriter (részletek)**

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A mű szövegének közös órai feldolgozása
- Az olvasás és megértés nyelvi nehézségeinek feltárása, szókincsbővítés és olvasási stratégiák fejlesztése
- Az elbeszélő költemény műfaji jellemzőinek felismerése, értelmezése a mű vonatkozásában
- Az alkotás néhány stíluselemének megfigyelése (pl. verselés, szóképek, alakzatok)
- A mű erkölcsi kérdésfelvetéseinek (bűn, bosszú, megtisztulás, testvérvizsoly stb.) megtárgyalása
- Az elbeszélői szerepek (narráció, költői kiszólások, rokonszenv) felismerése, értelmezése a jelentésteremtésben

FOGALMAK

- *verses epika, elbeszélő költemény; s, előhang, epizód, késleltetés; allegória; fokozás, túlzás, megszólítás*

TANTÁRGYKÖZI INTEGRÁCIÓ

- Informatika:
  - Adatok keresése Arany Jánosról.
- Vizuális kultúra:
  - A középkori művészet jelentősebb emlékei Magyarországon.
- Történelem:
  - A paraszti kultúra jellegzetességei, öltözködés, szokások, hagyományok, parasztház.
- Természetismeret:
  - Az Alföld tájegység jellegzetességei.

Szeretet, hazaszeretet, szerelem – 14 óra

TANANYAGTARTALOM

TÖRZSANYAG	AJÁNLOTT MŰVEK
Bibliai történetek Mária és József története Jézus tanítása a gyermekekről (karácsonyi ünnepkör)	Ady Endre: Karácsony Dsida Jenő: Itt van a szép karácsony Juhász Gyula: Karácsony felé Fekete István: Róráte Kányádi Sándor: Hattyúdál Reményik Sándor: A karácsonyfa énekel
Kölcsey Ferenc: Himnusz – memoriter (1-2. vsz.)	Lázár Ervin: Az élet titka (Eredeti üzenet) Radnóti Miklós: Nem tudhatom Szendrey Júlia: Magyar gyermek éneke
Vörösmarty Mihály: Szózat – memoriter (1-2. vsz. + 13-14. vsz.)	
Petőfi Sándor: Honfidal	

	Irodalom és mozgókép Hollós László–Dala István: Szerelmes földrajz/ vagy Rockenbauer Pál: Másfélmillió lépés Magyarországon (részlet, lehetőleg a saját régióról)
Csokonai Vitéz Mihály: Tartózkodó kérelem – memoriter	Kőmíves Kelemen Szerelem a népdalokban: Tavaszi szél vizet áraszt A csitári hegyek alatt
Petőfi Sándor: Reszket a bokor, mert...	
Radnóti Miklós: Bájoló	

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Az olvasott szöveg szereplőinek érzelmeiről, gondolatairól, az élethelyzetekről vélemény megfogalmazása szóban és írásban
- A szeretet, szerelem, hazaszeretet különböző példáit kifejező szövegek megértése és összehasonlítása
- A téma megjelenítését különböző korokban és műfajokban szolgáló nyelvi formák elkülönítése lírai és prózai szövegekben
- A különböző korokban és műfajokban megjelenő témák nyelvi formáinak elkülönítése
- A szövegek összevetése a keletkezésükhöz, megértésükhöz, tartalmukhoz kapcsolódó valós helyszínek különböző korokból származó képi ábrázolásaival
- Kisebb projektmunkák, a szövegekhez kapcsolódó közös kutatási feladatok elvégzése

FOGALMAK

- *lira, lírai alany, lírai én, téma, motívum; versforma, rímszerkezet, keresztrím, alliteráció; dal, népdal*

TANTÁRGYKÖZI INTEGRÁCIÓ

- Hit - és erkölcsstan:
  - Biblia szövegeinek ismerete.
- Ének-zene:
  - Énekelt versek.

Prózai nagyepika – Gárdonyi Géza: Egri csillagok – 14 óra

TANANYAGTARTALOM

Gárdonyi Géza: Egri csillagok

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Otthoni olvasás és közös órai szövegfeldolgozás: nagyobb szövegegység áttekintő megértése és egyes szövegrészletek részletes megfigyelése
- A cselekményben megjelenő élethelyzetek, erkölcsi konfliktusok azonosítása, véleményalkotás
- A cselekmény fordulópontjainak összekapcsolása a műfaj jellegzetességeivel
- A főbb szereplők kapcsolatának értelmezése

- A szereplők közötti kapcsolatok vizuális megjelenítése analóg vagy digitális médiumban
- Szövegalkotás az egyes szereplők nézőpontjának megjelenítésével

FOGALMAK

- *történelmi regény, elbeszélő, időszerkezet, több szálon futó cselekmény, jellemek*

TANTÁRGYKÖZI INTEGRÁCIÓ

- **Erkölcstan:**
  - Személyiségvonások, lelkiismeret, szándék, konfliktus, döntés.
- **Történelem:**
  - Eger várának ostroma.

Egy szabadon választott világirodalmi ifjúsági regény – 10 óra

TANANYAGTARTALOM

Daniel Defoe: Robinson Crusoe vagy
Antoine de Saint-Exupéry: A kis herceg

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Otthoni olvasás és közös órai szövegfeldolgozás: nagyobb szövegegység áttekintő megértése és egyes szövegrészek részletes megfigyelése
- A cselekményben megjelenő élethelyzetek, erkölcsi konfliktusok azonosítása, véleményalkotás
- A cselekmény fordulópontjainak összekapcsolása a műfaj jellegzetességeivel
- A főbb szereplők kapcsolatának értelmezése
- A szereplők közötti kapcsolatok vizuális megjelenítése analóg vagy digitális médiumban
- Szövegalkotás az egyes szereplők nézőpontjának megjelenítésével

FOGALMAK

- *A korábban tanult poétikai fogalmak alkalmazása a választott regénynek megfelelően.*

TANTÁRGYKÖZI INTEGRÁCIÓ

- **Vizuális kultúra:**
  - Illusztrációk, pl. képregény készítése a regény cselekményéhez.

7. évfolyam

I. Korok és portrék – 62 óra

JAVASOLT ÓRASZÁM

50 óra

TÖRZSANYAG:	AJÁNLOTT TANANYAG:
A) A középkor	
István király intelmei Imre herceghez (részletek)	Jókai Mór: A magyar nemzet története regényes rajzokban (részletek: Árpád, Szent László)
B) Reneszánsz, humanizmus, reformáció	
Mesék Mátyás királyról: Hogyan került holló Mátyás király címerébe? (Kóka Rozália gyűjtése alapján)	Mátyás királlyá koronázása; Mesék Mátyás királyról: A kolozsvári bíró
Janus Pannonius: Pannonia dicsérete	Janus Pannonius: Egy dunántúli mandula-fáról Bornemisza Péter: Siralmas énnékem Tinódi Lantos Sebestyén: Eger vár viadalmjáról való ének (részletek)
Balassi Bálint: Egy katonaének Balassi Bálint: Hogy Juliára találta, így köszöne néki Irodalom és színház vagy film kapcsolata A reneszánsz dráma Shakespeare: Szentivánéji álom vagy Romeo és Júlia vagy később tárgyalva: Molière: A képzelt beteg	Balassi Bálint: Borivóknak való Balassi Bálint: Adj már csendességet
C) Irodalmunk a 17–18. században	
Zrínyi Miklós: Szigeti veszedelem (részletek: I./1-21. versszak) Mikes Kelemen: Törökországi levelek (részletek)	Rákóczi-nóta, Buga Jakab éneke, Zöld erdő harmatát Lévay József: Mikes Jókai Mór: A magyar nemzet története regényes rajzokban (részletek: Rákóczy menekülése a börtönből)
D) - E) Klasszicizmus és romantika	
Csokonai Vitéz Mihály: A Reményhez Berzsenyi Dániel: Levéltöredék barát-némhoz Kölcsy Ferenc: Huszt Kölcsy Ferenc: Emléklapra Kölcsy Ferenc: Himnusz Kölcsy Ferenc: Parainesis (részletek) Vörösmarty Mihály: Szózat Vörösmarty Mihály: Ábránd	Petőfi Sándor: Csokonai Áprily Lajos: Séta Debrecenben Csokonai Vitéz Mihály: Szegény Zsuzsi a táborozáskor Berzsenyi Dániel: A magyarokhoz (I.) Lengyel Dénes: Kossuth Lajos öröksége (történetek Széchenyi Istvánról: Az Akadémia alapítása; A hídvám) Lengyel Dénes: Kossuth Lajos öröksége

Petőfi Sándor: Szabadság, szerelem Petőfi Sándor: Nemzeti dal Petőfi Sándor: Szeptember végén Arany János: A fülemile Arany János: A tölgyek alatt vagy Epilógus	(történetek Kossuth Lajosról: A sorsfordító kabát) Kossuth-nóta Jókai Mór: A magyar nemzet története regényes rajzokban (Kossuth Lajos – részlet) Vörösmarty Mihály: Petike Petőfi Sándor: Egy gondolat bánt engemet Petőfi Sándor: Reszket a bokor, mert... Petőfi és Arany levelezése – részletek Arany János: V. László Arany János: Szondi két apródja
Jókai: A huszti beteglátogatók Jókai Mór: A nagyenyedi két fűzfa Mikszáth Kálmán: A néhai bárány Mikszáth Kálmán: Szent Péter esernyője vagy A két koldusdiák	Irodalom és film kapcsolata Jókai Mór: A kőszívű ember fiai Mikszáth Kálmán: A Balóthy-domínium Mikszáth Kálmán: A beszélő köntös

A) A középkor - 4 óra

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

Irodalmi szövegek olvasása, értelmezése
 Az európai kultúra kialakulásának megismerése

FOGALMAK

középkor, román stílus, gótika, egyházi kultúra, lovagi kultúra, lovagi erények, trubadúrok, intelem (parainesis), kódex, iniciálé, miniatűr

B) Reneszánsz, humanizmus, reformáció - 14 óra

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

A korszakban keletkezett irodalmi szövegek olvasása, értelmezése
 A reneszánsz világkép értelmezés
 A reformáció és az anyanyelvi kultúra összefüggésének felismerése
 A reneszánsz irodalom alkotóinak, műfajainak, jellegzetes motívumainak megismerése
 A reneszánsz drámaváltozatok elkülönítése
 Egy adott mű különböző művészeti ágakban és médiumokban megjelenő adaptációjának összehasonlítása

FOGALMAK

reneszánsz, humanizmus, reformáció, könyvnyomtatás, vitézi élet, életkép, dal, epigramma, dráma, vígjáték (komédia)

C) Irodalmunk a 17–18. században - 6 óra

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

A korszakban keletkezett irodalmi szövegek olvasása, értelmezése

A nemzeti hagyományunk szempontjából szimbolikus irodalmi szövegeink megismerése
A barokk jellegzetes műfajainak és stílusjegyeinek megismerése
A hazaszeretet megjelenése a korszak művészetében

FOGALMAK

kuruc kor, toborzódal, bujdosóének, siratóének, levél, emlékirat

D) - E) Klasszicizmus és romantika - 38 óra

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

A nemzeti identitást meghatározó lírai szövegek olvasása, megértése, megbeszélése
A felvilágosodás és a romantika korának művelődéstörténeti és irodalmi programjának megismerése
Az irodalmi szövegekben megfogalmazott közösségi és egyéni erkölcsi dilemmák felismerése, megvitatása
Lírai szövegek poétikai-retorikai-stilisztikai elemzése
Alapvető lírapoétikai szakterminusok bevezetése (lírai én, lírai én pozíciói; hangulati líra, gondolati líra, közösségi líra; helyzetdal, életkép, megszólító vers)
Alapvető hangulatok, beszélői attitűdök, modalitások felismerése: pl. vidám, könnyed, humoros, ironikus, emelkedett, fennkölt, meghitt, idilli
Néhány alapvető lírai műfaj jellemző darabjának megismerése (pl.: dal, himnusz, epigramma, óda)
Alapvető szóképek felismerése: hasonlat, megszemélyesítés, metafora
A novella és a regény műfaji sajátosságai felismerése
Novellákat és regények különböző szempontok szerinti (téma, műfaj, nyelvi kifejezőeszközök) értelmezése
A kisépikai és a nagyepikai alkotások különbségeinek felismerése (cselekmény, szereplők, helyszínek, tematikus fókusz, stb.)

FOGALMAK

romantika; közösségi emlékezet, önazonosság; szállóige, szónoklat, humor, óda, elégia, dal, himnusz, epigramma, kispika, anekdota, novella, elbeszélés

MEMORITEREK

Csokonai Vitéz Mihály: A Reményhez
Kölcsey Ferenc: Himnusz – teljes szöveg
Kölcsey Ferenc: Huszt
Kölcsey Ferenc: Emléklapra
Vörösmarty Mihály: Szózat – teljes szöveg
Petőfi Sándor: Nemzeti dal
Petőfi Sándor: Szabadság, szerelem
Petőfi Sándor: Szeptember végén
József Attila: Mama

KÖTELEZŐ OLVASMÁNYOK

Jókai Mór: A nagyenyedi két fűzfa
Mikszáth Kálmán: Szent Péter esernyője **vagy** A két koldusdiák
Mikszáth Kálmán: A néhai bárány

II. Magyar vagy világirodalmi ifjúsági regény – 8 óra

JAVASOLT ÓRASZÁM

4 óra

TÖRZSANYAG:	AJÁNLOTT TANANYAG:
Magyar vagy világirodalmi ifjúsági regény	
Jules Verne: Kétévi vakáció vagy Tonke Dragt: Levél a királynak vagy Mándy Iván: Az enyedi diák vagy Csukás István: Vakáció a halott utcában	

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Otthoni olvasás és közös órai szövegfeldolgozás: nagyobb szövegegység áttekintő megértése és egyes szövegrészletek részletes megfigyelése
- A cselekményben megjelenő élethelyzetek, konfliktusok azonosítása, véleményalkotás
- A cselekmény ismertetése az elbeszélés időkezelésének megfigyelésével (pl. egyenes vagy fordított időrend, késleltetés, összefoglalás, időbeli ugrások, stb.)
- Az elbeszélte világ főbb jellemzőinek összefoglalása (pl. realista, romantikus, varázslatos, egy- vagy többszintű világ)

FOGALMAK

történet és elbeszélés, előre- és visszautalás, késleltetés, epizód, jelenet, leírás, kihagyás

8. évfolyam

III. Kárpát-medencei irodalmunk a 20. század első felében – 37 óra

JAVASOLT ÓRASZÁM

27 óra

TÖRZSANYAG:	AJÁNLOTT TANANYAG:
A) Líra a 20. század első felének magyar irodalmában	
Ady Endre: Góg és Magóg fia vagyok én... Ady Endre: Őrizem a szemed Ady Endre: Üzenet egykori iskolámba Babits Mihály: Ádáz kutyám Kosztolányi Dezső: Mostan színes tintákról álmodom Juhász Gyula: Milyen volt... Dsida Jenő: Hálaadás József Attila: Rejtelmek József Attila: Kertész leszek József Attila: Születésnapomra Reményik Sándor: Templom és iskola Áprily Lajos: Március Radnóti Miklós: Nem tudhatom	Ady Endre: Ember az embertelenségben Ady Endre: Krisztus-kereszt az erdőn Babits Mihály: A második ének (részlet) Kosztolányi Dezső: Akarsz-e játszani? Kosztolányi Dezső: Ének a fiatalokról Juhász Gyula: Anna örök Tóth Árpád: Esti sugárkoszorú Tóth Árpád: Láng Dsida Jenő: Kalendárium szonettekben (részlet) Dsida Jenő: Születésnap köszöntő édesanyámnak József Attila: Szeretném, ha vadalmafa lennék József Attila: Istenem Áprily Lajos: A rím Radnóti Miklós: Hetedik ecloga
B) Epika a 20. század első felének magyar irodalmában	
Kós Károly: Az országépítő (részlet) Karinthy Frigyes: Röhög az egész osztály Móricz Zsigmond: Pillangó vagy Légy jó mindhalálig Herczeg Ferenc: Pro libertate (részlet) Tamási Áron: Ábel a rengetegben (részlet) Nyirő József: Uz Bence (részlet)	Karinthy Frigyes: Tanár úr kérem (részletek) Móricz Zsigmond: Hét krajcár Móricz Zsigmond: A fillentő
C) Dráma a 20. század első felének magyar irodalmában	
Reményik Sándor: Mi a magyar?	Babits Mihály: Hazám Babits Mihály: Áldás a magyarra Juhász Gyula: Trianon Juhász Gyula: Testamentum Karinthy Frigyes: Levél (részlet) Márai Sándor: Napló (részlet)

A) Líra a 20. század első felének magyar irodalmában - 23 óra

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

A nemzeti identitást meghatározó lírai szövegek olvasása, megértése, megbeszélése
A 20. század első felében megjelenő művelődéstörténeti és irodalmi programok bemutatása
Az irodalmi szövegekben megfogalmazott közösségi és egyéni erkölcsi dilemmák felismerése, megvitatása

Lírai szövegek poétikai-retorikai-stilisztikai elemzése

Alapvető lírapoétikai szakterminusok alkalmazása

Alapvető hangulatok, beszélői attitűdök, modalitások felismerése

Szóképek felismerése: hasonlat, megszemélyesítés, metafora, metonímia, szinesztézia, szimbólum

FOGALMAK

metonímia, szimbólum; anafora

B) Epika a 20. század első felének magyar irodalmában - 12 óra

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

A történetmesélés egyszerűbb formáinak átisméltése

A 20. század elejének epikai sokszínűsége, pl.: történelmi regény, idill, iskolaregény, fejlődésregény; népies regény; paródia; lírai novella, realista novella

Novellák és regényrészletek szövegközpontú elemzése

A novella és az elbeszélés műfaji sajátosságainak felismertetése

Kisepikai és nagyepikai alkotások különbségei (cselekmény, szereplők, helyszínek, tematikus fókusz)

FOGALMAK

kisepika, novella, elbeszélés, iskolaregény, fejlődésregény; népies regény; humor, paródia; lírai novella, realista novella, aforizma

C) „Vérző Magyarország”- Trianon- 2 óra

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

A nemzeti identitás meghatározó lírai szövegeinek olvasása, megértése, megbeszélése

A történelmi tragédia megjelenése irodalmi alkotásokban

Egyes olvasott szövegek jellegzetes poétikai-retorikai alakzatainak megfigyelése

FOGALMAK

békedikátum, elcsatolás, nemzeti trauma, nemzeti érzés, Kárpát-medencei magyarság, nacionalizmus, patriotizmus

IV. Kárpát-medencei irodalmunk a 20. század második felében - 24 óra

JAVASOLT ÓRASZÁM

18 óra

TÖRZSANYAG:	AJÁNLOTT TANANYAG:
A) Líra a 20. század második felének magyar irodalmában	
Szabó Lőrinc: Tücsökzene (részletek) Nagy László: Ki viszi át a Szerelmet Weöres Sándor: A társ Kányádi Sándor: Két nyárfa Kányádi Sándor: Öreg iskola ünnepére Wass Albert: Üzenet haza (részlet)	Nagy László: Az én szívem Nemes Nagy Ágnes: Félelem Csoóri Sándor: Szomorúság
B) Epika a 20. század második felének magyar irodalmában	
Sütő András: Anyám könnyű álmat ígér (részlet) Tamási Áron: Bölcső és bagoly (részlet) Örkény István: Egyperces novellák (részletek)	Mándy Iván: Tájak, az én tájaim (részlet) Illyés Gyula: Hősökről beszélek (részlet)
C) Dráma a 20. század második felének magyar irodalmában	
Irodalom és színház vagy mozgókép Egy szabadon választott drámai alkotás	

A) Líra a 20. század második felének magyar irodalmában - 18 óra

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

A lírai nyelvhasználat sajátosságainak átisméltése
Alapvető hangulatok, beszélői attitűdök, modalitások felismerése
Néhány lírai műfaj jellemzőinek megismerése (lírai önéletrajz, népies dal)
Szóképek, alakzatok felismerése

FOGALMAK

lírai önéletrajz, népies dal

B) Epika a 20. század második felének magyar irodalmában - 4 óra

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

A történetmesélés egyszerűbb formáinak átisméltése
A 20. század második felének epikai sokszínűsége, pl.: lírai szociográfia, egypercesek
Novellák és regényrészletek szövegközpontú elemzése
Az egyperces novella műfaji sajátosságainak felismertetése

Önéletrajzi ihletettség a 20. század második felének epikájában
A groteszk megjelenése a korszak irodalmában

FOGALMAK

egyperces, groteszk, humor

C) Dráma a 20. század második felének magyar irodalmában - 2 óra

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

A színpadi hatáskeltés eszközeinek vizsgálata
A drámai döntési helyzetek, motivációk, konfliktusok felismerése, vizsgálata, megvitatása
A dráma cselekményének megértése, rekonstruálása szerkezeti vázlat segítségével
A komikum, a humor tartalmi és nyelvi jellemzőinek megismerése
A monológ és a dialógus szerepének megkülönböztetése
Drámarészletekből drámaegész kibontása
Részvétel egy drámai mű színreviteléhez kapcsolódó tevékenységben

FOGALMAK

dráma mint műnem, tragédia, komédia, színház; a drámai szerkezet, alapszituáció, bonyodalom, konfliktus, tetőpont, megoldás; monológ, dialógus, tér- és időviszonyok; drámai szereplők, szereplők rendszere, jellemtípus

V. A 20. századi történelem az irodalomban - 6 óra

(II. világháború, holokauszt, romaholokauszt, a kommunista diktatúra áldozatai, 1956)

JAVASOLT ÓRASZÁM

6 óra

TÖRZSANYAG:	AJÁNLOTT TANANYAG:
Irodalom és mozgókép Szabó Magda: Abigél	
Pilinszky János: Francia fogoly (részlet)	Pilinszky János: Harbach, 1944 Anna Frank naplója
Choli Daróczi József: Dal	Lakatos Menyhért: Még mindig siratunk
Irodalom és mozgókép George Orwell: Állatfarm	
Illyés Gyula: Egy mondat a zsarnokságról (részlet)	Márai Sándor: Mennyből az angyal Tamási Lajos: Piros a vér a pesti utcán

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

A történelmi traumák megjelenése az irodalmi alkotásokban
Diktatúrák és áldozatok, erkölcsi dilemmák és konfliktusok ábrázolása a hatalom és a kiszolgáltatott egyének között
Az irodalmi művek alapján az egyes emberek erkölcsi felelősségének tudatosítása

Egyes olvasott szövegek jellegzetes poétikai-retorikai alakzatainak megfigyelése

FOGALMAK

jellemfejlődés, szolidaritás, holokauszt, koncentrációs tábor, diktatúra, forradalom, szovjet megszállás, emigráció, emigráns irodalom

VI. Szórakoztató irodalom - 3 óra

JAVASOLT ÓRASZÁM

3 óra

TÖRZSANYAG:	AJÁNLOTT TANANYAG:
Irodalom és mozgókép Agatha Christie egy Poirot-novellája	Agatha Christie: Tíz kicsi néger

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

Az eddigi irodalmi ismeretek felelevenítése és alkalmazása a választott mű értelmezésében

FOGALMAK

szórakoztató irodalom, manipuláció és hitelesség, krimi, detektívregény

MEMORITEREK

Ady Endre: Őrizem a szemed (részlet)
Reményik Sándor: Templom és iskola (részlet)
József Attila: Születésnapomra (részlet)
József Attila: Mama
Radnóti Miklós: Nem tudhatom (részlet)
Kányádi Sándor: Két nyárfa (részlet)

KÖTELEZŐ OLVASMÁNYOK

Móricz Zsigmond: Pillangó **vagy** a Légy jó mindhalálíg
William Shakespeare: Szentivánéji álom vagy Romeo és Júlia **vagy** Molière: A képzelt beteg
Szabó Magda: Abigél